

Araştırma / Original article

**DSM-5 Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği
Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği**

**Kadir AŞÇIBAŞI,¹ Fikret Poyraz ÇÖKMÜŞ,² Ömer AYDEMİR,³
DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu***

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada amaç DSM-5 ölçütlerine göre akut stres bozukluğunun belirti şiddetini ölçmek amacıyla geliştirilmiş Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin Türkçe Formunun güvenilirlik ve geçerliliğini göstermektir. **Yöntem:** Araştırma Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Yataklı veya Ayaktan Klinikleri'nde tedavi görmekte olan ve DSM-5 ölçütlerine göre herhangi bir travma sonrası stres bozukluğu tanı ölçütlerini karşılayan hastalar ile yapılmıştır. Akut veya travma sonrası stres bozukluğu dışında herhangi bir ruhsal veya bedensel hastalığı olan hastalar alınmamıştır. Buna göre 50 akut stres bozukluğu tanılı hasta çalışmaya alınmıştır. Herhangi bir ruhsal veya bedensel hastalığı bulunmayan 150 gönüllü de sağlıklı kontrol grubunu oluşturmuştur. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği dışında en yaygın kullanılan öz bildirim ölçeği olan Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği (PDÖ) birlikte geçerlilik için kullanılmıştır. Güvenilirlik analizlerinde içsel tutarlılık katsayısı ve madde-toplam puan korelasyon analizi; geçerlilik analizlerinde ise açıklayıcı faktör analizi ve birlikte geçerlilik için ise Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği ile korelasyon analizi yapılmıştır. Ölçeğin özgüllük ve duyarlılığını saptamak amacıyla ROC analizi yapılmıştır ve eğrinin altında kalan alanın 0.90'ın üzerinde olması anlamlı kabul edilmiştir. **Bulgular:** Araştırma grubunun yaş ortalaması 32.1±12.0'dır ve örneklem grubunun %57.7'i (s=116) kadındır. Grubun %31.3'ü yüksek okul mezunu, %36.3'ü ilköğretim mezunu, %29.9'u lise mezundur. Akut stres bozukluğu grubunun hastalık süresi 4.08±4.57 yıldır. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin iç tutarlılığı için Cronbach alfa katsayısı 0.95 olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.76-0.88 arasındaydı ve hepsi istatistiksel olarak anlamlıydı. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı 0.91 ve Bartlett katsayısı 1388 olarak bulunmuştur. Tek faktörlü çözüm elde edilmiştir ve özdeğeri 5.40'dır, varyansın toplam % 77.8'ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.82-0.92 arasında bulunmuştur. PDÖ ile korelasyon analizinde katsayı r=0.88 olarak hesaplanmıştır. ROC analizi sonucunda eğrinin altında kalan alan 0.99 olarak belirlenmiştir. **Sonuç:** Bu bulgularla Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin Türkçe Formunun güvenilir ve geçerli olduğu gösterilmiştir. (*Anadolu Psikiyatri Derg* 2017; 18(Ek sayı.2):38-44)

Anahtar sözcükler: Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği, geçerlilik, güvenilirlik

¹ Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmir

² Nazilli Devlet Hastanesi, Aydın

³ Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Ana Bilim Dalı, Manisa

DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu: Ecenur AYDIN AŞIK,³ Ahmet HERDEM,⁶ Deniz ALÇI,³ Sığnem ÖZTEKİN,⁴ Talat SARIKAVAK,⁵ Orkun AYDIN,⁶ Kuzeymen BALIKÇI,⁷ Emine Özge ÇÖLDÜR,³ Serra YÜZEREN,³ Didem SÜCÜLLÜOĞLU DİKİCİ,⁷ Fatma AKDENİZ,⁸ Ertuğrul KÖROĞLU⁹

⁴ Viranşehir Devlet Hastanesi, Şanlıurfa; ⁵ Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri ABD, İzmir; ⁶ Bolu KHB Abant İzzet Baysal Üniversitesi EAH Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Bolu; ⁷ Manisa Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Manisa; ⁸ Bolvadin Halil İbrahim Özsoy Devlet Hastanesi, Afyonkarahisar; ⁹ Bozalan Psikiyatri Hastanesi, Ankara

Yazışma adresi / Correspondence address:

Uzm. Dr. Kadir AŞÇIBAŞI, Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İzmir

E-mail: kadirascibas1@hotmail.com

Geliş tarihi: 01.08.2016, **Kabul tarihi:** 15.11.2016, **doi:** 10.5455/apd.237985

Reliability and validity of Turkish Form of Severity of Acute Stress Symptoms Scale

ABSTRACT

Objective: This study demonstrates the reliability and validity of the Turkish Form of Acute Stress Symptoms Scale which was developed according to DSM-5 criteria to measure the severity of acute stress disorder. **Methods:** This research was carried out with the patients who fulfilled the criteria of any stress related disorders according to DSM-5 criterion in inpatient and outpatient psychiatric clinics of Celal Bayar University, School of Medicine. Except for acute or post-traumatic stress disorders, patients with any other mental or physical disease were excluded. Fifty patients were included in the study. As the control group, 150 volunteers without any mental or physical diseases were invited. Beside Acute Stress Symptoms Scale, Peritraumatic Dissociative Experiences Questionnaire (PDEQ) which is the most commonly used self-rated instrument to rate the experience of recent trauma is utilized for concurrent validity. In reliability analyses, internal consistency coefficient and item-total correlation coefficients were calculated. In validity analyses, factor analysis and correlation analysis with PDEQ were performed. **Results:** The mean age of the study group was 32.1 ± 12.0 years, and 57.7% of the sample group ($n=116$) were female. 31.3% of the group were college graduates, 36.3% primary school graduates, 29.9% is high school graduates. Disease duration in acute stress disorder group was 4.08 ± 4.57 years. For the internal consistency of Acute Stress Symptoms Severity Scale, Cronbach's alpha coefficient was found to be 0.95. Item-total score correlation coefficients were between 0.76 and 0.88 and all were statistically significant. For the exploratory factor analysis, sample adequacy was tested, Kaiser-Meier-Olkin (KMO) coefficients was 0.91 and Bartlett coefficient was 1388. Single-factor solution was obtained and the eigenvalue was 5.40, representing 77.8% of the total variance. Factor loadings of the items were between 0.82-0.92. The coefficient of correlation analysis with PDEQ was calculated as $r=0.88$. Area under the curve is found 0.99 as the result of ROC analysis. **Conclusion:** With these findings, it is shown that the severity of Acute Stress Symptoms Scale is reliable and valid for Turkish. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2017; 18(Suppl.2):38-44)

Keywords: The severity of acute stress symptoms scale, validity, reliability

GİRİŞ

Lindeman akut stres bozukluğunu, dissosiyatif bulgular, duygusal tepkisizlik, yeniden yaşantılaşma ve aşırı uyarılmışlık belirtileri olarak akut yaşla ilgili makalesinde tanımlamıştır.¹ Daha sonra yapılan çalışmalarda travmatik olaylara verilen akut tepkiler tanımlanmıştır.²⁻⁵

DSM-IV akut stres bozukluğu A ölçütünde kişinin gerçek bir ölüm veya ölüm tehdidi, ciddi yaralanma, kendisinin veya başkalarının fizik bütünlüğüne karşı bir tehdit yaşaması veya böyle bir olaya tanık olması ve aşırı korku, çaresizlik, dehşete düşme tepkilerini vermesi yer almaktadır. Bu şekliyle DSM-IV travmatik olayı yalnız nesnel olarak değil, öznel olarak da tanımlamıştır.⁶

DSM-5 akut stres bozukluğu A ölçütünde ise, DSM-IV'den farklı olarak bir aile yakınının veya bir arkadaşının başına gelen travmatik olayı öğrenme (ölüm veya ölüm olasılığı kaba güçle veya kaza sonucu olmuş olmalıdır), olayın hoş olmayan ayrıntılarıyla yineleyici biçimde veya aşırı boyutta yüzleşme (bu durum elektronik medya, televizyon, film yolu ile olanları kapsamamaktadır) yer almaktadır. Bu değişikliklerin amacı travmatik olaya dolaylı yoldan maruz kalmanın önemini belirtmek ve tanı güvenilirliği artırmaktır.⁷

DSM-5 akut stres bozukluğu B ölçütü travmatik olayı yeniden yaşantılaşmayı, olumsuz duygudurumu, dissosiyasyon belirtilerini, kaçınma belirtilerini ve uyarılma belirtilerini topluca ele almaktadır. B ölçütünde kendiliğinden veya uyarılar ile tetiklenen istemsiz, sıkıntı verici anılar depresif yinelemelerden (ruminasyonlar) ayırt edilmeye ve yeniden yaşantılaşmanın dissosiyatif karakterde yaşantılar olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu değişikliklerin amacı, bu belirtilerin obsesif bir yineleyicilikten çok, dissosiyatif özellikte olduğunu belirlemeye yöneliktir.⁸

C ölçütünde ise, B ölçütündeki belirtilerin süresi travmayla karşılaştıktan sonraki üç gün ile bir ay arasında olarak değiştirilmiştir.⁷

Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) belirtilerinin şiddetini değerlendirmek için klinisyen tarafından uygulanan TSSB Ölçeği⁹ 25 maddeden oluşan, görüşmecinin değerlendirdiği bir ölçektir. İç tutarlılık katsayısı 0.91, madde-toplam puan korelasyon katsayısı 0.58-0.76 arasındadır. Akut stres bozukluğu belirti şiddetinin belirlenmesinde kullanılan bir diğer ölçek olan TSSB Soru Listesi-Sivil Versiyonu bir özbeöz ölçektir¹⁰ olup 17 sorudan oluşmuştur. İç tutarlılık katsayısı 0.92, madde-toplam puan klinisyen tarafından uygulanan TSSB Ölçeği ile SCID-şimdiki TSSB tanısı arasındaki korelasyon katsayısı 0.37-0.73 arasındadır.

Anadolu Psikiyatri Derg 2017; 18(Ek sayı.2):38-44

analizinde katsayı $r=0.84$ olarak bulunmuştur.⁹ TSSB Soru Listesi-Sivil Versiyonu ile klinisyen tarafından uygulanan TSSB Ölçeği arasındaki korelasyon $r=0.65$ olarak bulunmuştur.¹⁰

Amerikan Psikiyatri Birliği hastalarla başlangıç görüşmelerinde ve tedavi sürecini değerlendirmek için kullanılmak üzere çeşitli ölçekleri önermektedir. Bu ölçekler klinik açıdan karar vermek için tek başına kullanılsa da, yardımcı araçlar olarak kullanılmaktadır. Bu amaçla DSM-5 akut stres belirtileri şiddetini değerlendirmek için 'Severity of Acute Stress Symptoms-Adult (National Stressful Events Survey Acute Stress Disorder Short Scale [NSESSS])' Ölçeği yayınlanmıştır.¹¹ Bu ölçeğin şimdiki kadar başka bir kültürde yapılmış güvenilirlik ve geçerlilik çalışması yoktur.

Bu çalışmada amaç DSM-5 Akut Stres Belirtileri Şiddeti Ölçeğinin Türkçe Formunun güvenilirlik ve geçerliliğini göstermektir. Türkçede akut stres belirtileri şiddetini değerlendirmek için herhangi bir ölçek bulunmaması nedeniyle bu çalışma ile bu eksiklik giderilecektir.

YÖNTEM

Çeviri işlemi

Ölçeğin çeviri işlemi iki psikiyatrist tarafından yapılmıştır. Bu çeviri kontrol edilip üzerinde anlaşılan bir metin haline geldikten sonra ölçek sorularının anlaşılabilirliği sınanmıştır. Ardından bir başka psikiyatrist tarafından yeniden İngilizceye çevrilmiştir. Bu çeviriler araştırmayı yürüten tüm yazarlar tarafından kontrol edilmiştir. Gerekli onay alındıktan sonra ölçek metni oluşturulmuştur.

Örneklem grubu

Araştırmanın örneklem grubu olarak Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniklerinde (yataklı veya ayaktan) tedavi görmekte olan hastalar araştırmaya alınmıştır. Araştırmaya alma ölçütleri içinde 18-65 yaşları arasında olma, ölçek doldurabilecek zihinsel kapasiteye sahip olma, DSM-5 ölçütlerine göre akut stres bozukluğu veya TSSB bozukluğu tanı ölçütlerini karşılama ve araştırma yönergelerini yerine getirebilecek zihinsel kapasiteye sahip olma vardır. Araştırmadan dışlama ölçütleri arasında ise alkol-madde kullanım bozuklukları da dahil, DSM-5 ölçütlerine göre akut stres bozukluğu veya TSSB tanı ölçütleri dışında herhangi bir ruhsal bozukluk tanı ölçütlerini karşılamak, sürekli tedavi gerektirir bir fiziksel veya nörolojik hastalığı bulunmak sayılmaktadır. Buna göre 50

akut stres bozukluğu olan hasta çalışmaya alınmıştır. Kontrol grubu ise karşılaştırma istatistiklerinin yapılmasına olanak verecek sayıda gönüllülerden oluşturulmuş ve kontrol grubu için 150 gönüllü alınmıştır.

Araştırmanın etik kurul onayı Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Değerlendirme Komitesi tarafından 14.01.2015 tarih ve 20478486-25 no'lu kararla verilmiştir.

Değerlendirme araçları

Araştırmanın verilerini araştırmacılar tarafından oluşturulan sosyodemografik veri formu, DSM-5 Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği-NSESSS ve en yaygın kullanılan öz bildirim ölçeği olan Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği oluşturulmuştur. Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği travma anındaki dissosiyasyonu geriye dönük olarak değerlendiren 10 sorudan oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Konfüzyon, depersonalizasyon, gerçeklik algısında bozulma, zamansal algılamada bozulma ve beden dışı duygulanım boyutları dördü Likert skalası (0=hiçbir zaman, 4=sürekli) ile değerlendirilir. Türkçe güvenilirlik ve geçerlilik çalışmasını Geyran ve arkadaşları¹² yapmışlardır. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği-NSESSS yedi maddeden oluşmuştur. Her madde beşli Likert tipi skala (0=hiçbir zaman, 4=aşırı) ile 18 yaş üzerindeki bireylerde öz bildirim dayalı olarak son yedi gün içinde stresli bir olay veya yaşantı sonrasında ortaya çıkan akut stres bozukluğu belirtilerinin şiddetini değerlendirmektedir.

İstatistiksel değerlendirme

İstatistiksel değerlendirmede öncelikle araştırma grupları arasında sosyodemografik ve klinik özellikler açısından fark olmadığını göstermek amacıyla sayısal değişkenlere varyans analizi (ANOVA), kategorik değişkenlere ise ki-kare testi uygulanmıştır.

Güvenilirlik analizlerinde ölçeklerin hem toplamının, hem de alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Ayrıca madde-toplam puan korelasyon katsayıları ile ölçeğin güvenilirliği ortaya konmuştur.

Ölçeklerin yapı geçerliliği için açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi ana bileşenler yöntemine göre varimax rotasyonu uygulanarak yapılmış ve özdeğeri (eigenvalue) 1 ve üzerinde olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Faktör yapıları için de faktör yükleri 0.4 ve üzerinde olan maddeler değerlendirmeye alınmıştır. Açıklayıcı faktör yapısı özgün ölçeğin iki boyutlu yapısıyla karşılaştırılmıştır.

Ayrıca birlikte geçerlilik açısından Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği ile Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği arasında korelasyona bakılmıştır.

BULGULAR

Araştırma için 200 gönüllüye ulaşılmış ve araştırmaya katılmayı kabul edip tüm formları eksiksiz

dolduran 200 bireyle araştırma tamamlanmıştır. Araştırmayı tamamlayan gönüllü grubunun 150'si sağlıklı, 50'si ise hasta grubunu oluşturmuştur.

Sosyodemografik özellikler

Araştırmaya katılan gönüllülerin sosyodemografik ve klinik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma gruplarının sosyodemografik özellikleri

Özellikler	Akut stres bozukluğu (s=50)		Sağlıklı (s=150)	
	Sayı	%	Sayı	%
Yaş ^a ortalaması (yıl)	39.1±11.71		29.7±11.25	
Hastalık süresi	4.08±4.57		0	
Cinsiyet				
Erkek	21	42	64	42.7
Kadın	29	58	86	57.3
Eğitim durumu ^a				
İlkoğretim	31	62	46	30.7
Lise	12	24	48	32.0
Yüksekokul	7	14	56	37.3
Medeni durum ^a				
Bekar	10	20	91	60.7
Evlü	35	70	53	35.3
Boşanmış	5	10	6	4
Meslek				
Memur	6	12	26	17.3
İşçi	13	26	14	9.3
Öğrenci	1	2	51	34.0
İşsiz	8	16	27	18.0
Ev kadını	15	30	16	10.7
Serbest	3	6	7	4.7
Çiftçi	0	0	4	2.7
Emekli	4	8	5	3.3
İlaç kullanım durumu				
Tedavisiz				
Var	4	8	150	100.0
Yok	46	92	0	0
Antidepresan				
Var	41	82	0	0
Yok	9	18	150	100.0
Anksiyolitik				
Var	1	2	0	0
Yok	49	98	150	100.0
Antidepresan+anksiyolitik				
Var	1	2	0	0
Yok	49	98	150	0
Antidepresan+antipsikotik				
Var	3	6	0	0
Yok	47	94	150	0

^a p<0.001

Araştırma grubunun yaş ortalaması 32.1±12.0 yıldır ve örneklem grubunun %57.7'i (s=116) kadındır. Grubun %31.3'ü yüksekokul mezunu,

%36.3'ü ilkokul mezunu ve %29.9'u de lise mezunudur. Akut stres bozukluğu grubunun hastalık süresi 4.08±4.57'dir.

42 DSM-5 Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği Türkçe Formunun geçerliliği ve güvenilirliği

Tablo 2. Gruplara göre Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği için yapılan bağımsız iki örneklem t testi sonuçları

Grup	Sayı	Ort.±SS	df	t	p
Hasta	50	20.16±4.46	199	27.14	<0.001
Sağlıklı	150	3.13±3.61			

Tablo 3. Gruplara göre Peritravmatik Dissosiyasyon Ölçeğinin bağımsız iki örneklem t testi sonuçları

Grup	Sayı	Ort.±SS	df	t	p
Hasta	50	23.06±8.69	199	17.10	<0.001
Sağlıklı	150	1.70±2.66			

Hasta grubuyla kontrol grubu arasında yaş ($t=4.96$, $p<0.001$), eğitim durumu ($\chi^2=16.38$, $p<0.001$), medeni durum ($\chi^2=25.34$, $p<0.001$) açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır (Tablo 1).

Hasta ve kontrol grubu arasında Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği puanı arasındaki fark istatistiksel

açıdan anlamlıdır ($t=27.14$, $p<0.001$) (Tablo 2).

Hasta ve kontrol grubu arasında Peritravmatik Dissosiyasyon Ölçeği puanı arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($t=17.11$, $p<0.001$) (Tablo 3).

Tablo 4. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin psikometrik özellikleri

	Ölçek maddelerinin faktör yükleri	Madde toplam puan korelasyon katsayıları	İç tutarlılık katsayıları	PDEQ ^a ile korelasyon
Akut stres 1	0.88	0.84	0.94	
Akut stres 2	0.92	0.88	0.94	
Akut stres 3	0.88	0.84	0.94	
Akut stres 4	0.91	0.88	0.94	
Akut stres 5	0.86	0.81	0.94	
Akut stres 6	0.87	0.82	0.94	
Akut stres 7	0.82	0.76	0.94	
Toplam				0.88 ^b
Özdeğeri	5.4			
Varyans (%)	77.8			

^a PDEQ: Peritravmatik Dissosiyasyon Ölçeği, ^b $p<0.001$

Güvenilirlik çözümlenmeleri

Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı tüm grup için 0.95 olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.76-0.88 arasında ve hepsi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.001$) (Tablo 4).

Hasta grubu için Cronbach alfa katsayısı 0.797, kontrol grubu için 0.817 olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları

hasta grubunda 0.272-0.577 arasında, kontrol grubu arasında ise 0.356-0.681 arasında hesaplanmıştır.

Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliği çalışılmamıştır. Çünkü akut stres ölçeği olması nedeniyle tekrar test güvenilirliği daha az önem taşımaktadır.

Geçerlilik çözümlenmeleri

Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin açıklayıcı

faktör analizinde örneklem yeterliliği için KMO katsayısı 0.91 ve Bartlett katsayısı 1388 ($p<0.001$) olarak bulunmuştur. Tek faktörlü çözüm elde edilmiştir, özdeğeri 5.40'dir ve varyansın toplam %77.8'ini açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.82-0.92 arasında bulunmuştur. PDEQ ile korelasyon analizinde katsayı $r=0.88$ ($p<0.001$) olarak hesaplanmıştır. ROC analizi sonucunda eğrinin altında kalan alan 0.99 olarak belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Bu çalışma DSM-5 ölçütlerine göre akut stres bozukluğunun şiddetini ölçmek amacıyla geliştirilmiş Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliğini göstermektedir. Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği bireyde bulunan akut stres bozukluğu belirtilerinin şiddetini, verdiği rahatsızlığı ölçen bir öz bildirim ölçeğidir ve yedi maddeden oluşmaktadır.

Akut Stres Bozukluğu Belirti Şiddeti Ölçeğinin iç tutarlılığı 0.95, madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.76-0.88 ($p<0.001$) arasında bulunmuştur. Bu yüksek düzeyde bir korelasyon olup, çok iyi bir iç tutarlılık göstergesi olarak kabul edilebilir. Her maddenin kendi içinde ve ölçek bütünü içinde uyumlu ve birbirlerini tamamlar nitelikte olduğunu göstermektedir. Tüm bu bulgular dikkate alındığında ölçeğin güvenilirliğinin sağlandığı ortaya konmuştur.

Akut Stres Bozukluğu Belirti Şiddeti Ölçeğinin açıklayıcı faktör analizinde tek faktörlü çözüm elde edilmiştir. Akut stres bozukluğu belirtilerinin tek faktörlü yapı içindeki kavramlaştırılması, ölçeğin akut stres bozukluğu belirti kümesine özgüllüğünün yüksek olmasını sağlamaktadır. Böylece klinisyen akut stres bozukluğunun şiddeti hakkında net ve karıştırıcı etkenlerden arınmış veriler elde etmiş olacaktır. Bu ölçeğin kullanımı klinisyenin akut stres bozukluğunun şiddetini izlemesini ve tarama ölçeği olarak kullanılmasını kolaylaştıracaktır.

PDEQ ile korelasyon analizinde katsayı $r=0.88$ ($p<0.001$) olarak anlamlı düzeyde elde edilmiştir. ROC analizinde Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğinin hasta grubuyla sağlıklı kontrol grubunu çok iyi düzeyde ayırt etmesi ölçeğin klinik kullanımının yararlı olacağına işaret etmektedir.

Yazarların katkıları: K.A.: Veri toplama, veri tabanı oluşturma, literatür tarama, araştırmanın yürütülmesi, makale yazımı; F.P.Ç.: Veri toplama, veri tabanı oluşturma, araştırmanın yürütülmesi, makale yazımı; Ö.A.: Konuyu bulma, literatür tarama, istatistiksel analiz, makalenin gözden geçirilmesi, makalenin yazımı; DSM-5 Ölçek Çalışma Grubu: Veri toplama.

Ölçeğin hem yapı geçerliliği, hem de birlikte geçerliliği analizleri ölçeğin geçerli bir biçimde kullanılabileceğini desteklemektedir. Ayrıca bir öz bildirim ölçeğinin kullanımı hekime zaman tasarrufu da sağlayacaktır.

Şimdiye kadar Akut Stres Bozukluğu Belirti Şiddeti Ölçeğinin kullanıldığı herhangi bir çalışma yoktur. DSM-5'e göre TSSB'yi değerlendiren 'The National Stressful Events Survey for Post-traumatic Stress Disorder (PTSD)-Short Scale'in (NSESSS-PTSD) Türkçe güvenilirlik ve geçerliliğini değerlendiren bir çalışma da yoktur.¹³ NSESSS-PTSD ölçeği toplam dokuz maddeden oluşmaktadır ve bu dokuz maddenin yedisi Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeğindeki maddeler ile aynıdır. NSESSS-PTSD ile yapılan bu çalışmada iç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur. Madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.54-0.80 arasında değişen değerler olarak saptanmıştır. Açıklayıcı faktör analizinde örneklem yeterliliği için KMO katsayısı 0.90 ve Bartlett katsayısı 1379 ($p<0.001$) olarak bulunmuştur. Tek faktörlü çözüm elde edilmiştir, özdeğeri 4.49'dir ve varyansın toplam %49.9'unu açıklamaktadır. Ölçek maddelerinin faktör yükleri 0.49-0.81 arasında bulunmuştur.

Çalışmanın sınırlılıkları

Bu araştırmanın birinci sınırlılığı, belirtili dönemdeki hastalardan oluşan örneklem grubunun sayısının görece düşük olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı, kontrol grubunda tanı araştırması amacıyla yapılandırılmış bir klinik görüşme kullanılmamış olmasıdır. Ayrıca hasta grubuyla kontrol grubu arasında yaş ve eğitim yönünden farklılık bulunması, ölçek maddeleri açısından karşılaştırmalı çözümlemelerde elde edilen farklılıkları değerlendirirken dikkate alınmalıdır. Araştırmanın amaçları doğrultusunda tüm istatistiksel çözümlemeler eldeki büyüklükteki örneklem grubuyla eksiksiz yapılabilmektedir. Araştırmanın üstünlüğü ise, örneklem grubunun hastaları temsil etmesidir, böylece ölçeğin klinik kullanılabilirliği ortaya konmaktadır.

SONUÇ

Bu bulgularla Akut Stres Belirti Şiddeti Ölçeği Türkçe Formunun güvenilir ve geçerli olduğu gösterilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Lindemann E. Symptomatology and management of acute grief. *Am J Psychiatry* 1944; 101:141-148.
2. Bryant R, Harvey A. *Acute Stress Disorder: A Handbook of Theory, Assessment, and Treatment*. Washington, DC: APA, 2000.
3. Grinker RR, Spiegel JP. *Men Under Stress*. Philadelphia, PA: Blakiston; 1945.
4. Kandiler A, Spiegel H. *War Stress and Neurotic Illness*. Second ed., New York: Paul B. Hoeber, 1947, p.428.
5. Spiegel D, Classen C. *Acute stress disorder*. GO Gabbard (Ed.), *Treatment of Psychiatric Disorders, second ed.*, Washington, DC: APA Press, 1995, p.1521-1535.
6. Amerikan Psikiyatri Birliği. *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, dördüncü baskı (DSM-IV)*. E Körođlu (Çev. Ed.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 1995.
7. Amerikan Psikiyatri Birliği. *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5)* E Körođlu (Çev. Ed.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 2013.
8. Vedat Ş. *DSM-5 taslak tanı ölçütlerine genel bir bakış. Batı cephesinde yeni bir şey yok mu? Klinik Psikiyatri* 2010; 13:196-208.
9. Aker AT, Özeren M, Başıoğlu M, Kaptanođlu C, Erol A, Buran B. *Klinisyen tarafından uygulanan Travma Sonrası Stres Bozukluğu Ölçeği (TSSB-Ö) geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Türk Psikiyatri Derg* 1999; 10:286-293.
10. Kocabaşıoğlu N, Çorapçıoğlu ÖA, Yargıç İ, Geyran P. *Türkçe PTSD Checklist-Civilian Version (PLC-C) Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliği. Yeni Symposium* 2005; 43(3):126-134.
11. <http://www.psychiatry.org/practice/dsm/dsm5/online-assessment-measures>
12. Geyran P, Kocabaşıoğlu N, Çorapçıoğlu Özdemir A, Yargıç İ. *Peritratmatik Dissosiyasyon Ölçeği (PDEQ) Türkçe Versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. Yeni Symposium* 2005; 43(2):79-84.
13. Evren C, Dalbudak E, Aydemir Ö, Körođlu E, Evren B, Özen S et al. *Psychometric properties of the Turkish PTSD-Short Scale in a sample of undergraduate students. Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* 2016; 26(3):294-302.